

Innst. S. nr. 312

(2000-2001)

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg mellom EFTA-statene og Mexico undertegnet i Mexico City 27. november 2000 (frihandelsavtale)

St.prp. nr. 78 (2000-2001)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Det bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk har vært parallellitet med EU. EFTA-statene har behov for til enhver tid å ha likeverdige handelsbetingelser på tredjelandsmarkeder med hovedkonkurrentene fra EU. Mexico inngikk i 1999 en frihandelsavtale med EU, og viste interesse for å inngå en tilsvarende avtale med EFTA. EFTA-statene har store økonomiske interesser i Mexico og det ble ansett som ønskelig å forhandle en tilsvarende avtale.

Frihandelsavtalen mellom EFTA og Mexico er en ny type avtale i EFTA-sammenheng. Det er den første frihandelsavtale EFTA har inngått med en stat utenfor Europa og Middelhavsområdet. Samtidig er dette den første såkalte "annengenerasjons avtale", dvs. en moderne avtale som i tillegg til å omfatte forpliktelser om tollnedtrapping vedrørende industrivarer, fiskeprodukter og landbruksvarer, inneholder materielle forpliktelser for tjenestehandel, investeringer og offentlige anskaffelser. I tillegg til selve frihandelsavtalen har hver av EFTA-statene forhandlet fram en bilateral landbruksavtale med Mexico.

Frihandelsavtalen inneholder et vedlegg som gir Norge rett til ved ratifikasjon å unnta Svalbard fra avtalens forpliktelser på andre områder enn handel med varer. Norge vil benytte seg av denne retten.

Avtalen er en multilateral avtale mellom Mexico på den ene siden og EFTA-statene samlet på den andre. Folkerettslig er avtalen bindende mellom hver av EFTA-statene og Mexico gjennom identiske tekster.

EFTA-statenes, unntatt Liechtensteins, eksport til Mexico er relativt høy og skyldes i hovedsak Sveits' eksport til dette markedet. EFTA-statenes eksport har økt jevnt de siste årene og økte med 13 pst. fra 1998 til 1999. Importverdien utgjør under halvparten av EFTAs samlede eksportverdi. Den har likevel steget

jevnt de siste årene og økte med hele 24 pst. fra 1998-1999.

Siden 1995 har Mexico opplevd sterk økonomisk vekst og norsk eksport har vist en økende trend. Gjød-sel, telekommunikasjonsprodukter og fisk har vært de viktigste norske eksportproduktene til Mexico de siste årene.

Olje- og gassektoren, derunder teknologi og utstyr for utvinning og produksjon, samt dypvannsteknologi, utpeker seg som særlig interessant for et nærmere samarbeid mellom Norge og Mexico i årene framover. Statoil har åpnet kontor i Mexico, og er i gang med å etablere et teknologidrevet samarbeid med det meksikanske statsoljeselskapet Pemex. Shipping, fisk, fiskeriutstyr og vannkraft er andre viktige sektorer for mulig samarbeid i de bilaterale økonomiske forbindelser. Også akvakultur og miljøteknologi burde være av interesse for norsk næringsliv.

De viktigste varene Norge importerer fra Mexico, er maskiner og elektriske komponenter, kjøretøy og mat- og drikkevarer.

Mexico har blitt en økonomisk stormakt. De siste 10-15 årene har landet åpnet opp økonomien og ført en bevisst eksportstrategi. Det viktigste skrittet i denne retning tok Mexico i 1994 da landet inngikk en frihandelsavtale med USA og Canada (NAFTA-avtalen). Samme år ble landet medlem av OECD. I dag har Mexico frihandelsavtaler med 32 land og eksporterte i 2000 varer og tjenester for USD 166 mrd., noe som tilsvarer den samlede eksporten fra alle andre land i Latin-Amerika, og som gjør Mexico til verdens åttende største eksportnasjon. I løpet av de elleve siste årene er eksporten firedoblet og importen tredoblet.

Nesten 90 pst. av Mexicos eksport går til USA og landet er USAs viktigste handelspartner etter Canada.

En nedgang i den amerikanske økonomien vil derfor få negative konsekvenser for Mexico.

De direkte utenlandske investeringene i Mexico har ligget på ca. USD 10 mrd. per år siden 1994. Kun Brasil er gjenstand for høyere utenlandske direkte investeringer i Latin Amerika. Nesten 30 pst. av investeringene går til såkalte "monteringsfabrikker", som importerer og eksporterer varer tollfritt (hovedsakelig fra USA, men også fra Asia). Disse bedriftene får dessuten skatteinsentiver og nyter godt av de lave produksjonskostnadene (lønningene) i Mexico. Det finnes over 4 000 fabrikker i denne sektoren med totalt ca. 1,1 mill. ansatte.

Mexico vil fortsette åpningen og dereguleringen av sin økonomi. En av de viktigste politiske saker er en skattereform for å øke statens inntekter (Mexico har OECDs laveste skatteinngang).

Skattereformen skal også gjøre Mexico mindre oljeavhengig. Oljeeksporten utgjør kun ca. 8 prosent av total eksport, men hele 35 prosent av statens budsjettinntekter. En annen viktig reform han vil gjennomføre er å åpne elektrisitetssektoren for nasjonale og utenlandske investeringer. Generelt ønsker Mexico økte utenlandske investeringer velkommen.

Dersom den økonomiske veksten i USA fortsetter, ligger Mexicos økonomi an til å vokse mellom 3-4 pst. pr. år de nærmeste årene.

Hovedformålet med Frihandelsavtalen mellom EFTA og Mexico er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene.

Avtalen er fremforhandlet i samsvar med artikkel XXIV i WTOs avtale om varehandel (GATT) og artikkel V i WTOs tjenesteavtale (GATS), som fastslår at omfanget i regionale frihandelsavtaler skal dekke hoveddelen av samhandelen, og at avvikling av eventuelle handelshindringer må gjennomføres etter en på forhånd fastlagt tidsplan.

Som de øvrige EFTA-frihandelsavtalene er avtalen asymmetrisk, dvs. at partnerlandet får tollfrihet før EFTA-statene. Dette er vanlig i avtaler med land som er mindre utviklet enn EFTA-statene.

EFTA-statene og Mexico har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse, med de unntak som fremgår i avtalens vedlegg V. Toll på ca. halvparten av de industrivarer som eksporteres til Mexico opphører ved avtalens ikrafttredelse. Mexicos resterende importtoll blir avskaffet innen 2007 etter den nedtrappingsplanen som finnes i vedlegg V.

EFTA-statene og Mexico har også forpliktet seg til å avvikle all eksporttoll og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse. Fra samme tidspunkt skal i tillegg kvantitative restriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning på import og eksport i alle hovedsak avvikles både i EFTA-statene og i Mexico.

I 1994 ble konkurransesituasjonen betydelig forverret for norsk fiskeeksport, både på grunn av en meksikansk devaluering og på grunn av frihandelsavtalen

mellom Mexico, USA og Canada (NAFTA-avtalen). Konkurransesituasjonen ble ytterligere forverret da frihandelsavtalen mellom EU og Mexico trådte i kraft sommeren 2000, og importen fra EU ble gjenstand for preferensiell tollbehandling.

I den foreliggende frihandelsavtalen med Mexico er resultatene gode for norsk fiskeeksport og vil kunne bidra til at Mexico igjen kan vokse betydelig som marked. EFTA-statene og Mexico har i avtalen forpliktet seg til å avskaffe all toll på fisk og andre marine produkter fra avtalens ikrafttredelse med visse unntak. De viktigste resultatene er at toll på klippfisk og saltfisk av all hvitfisk reduseres fra 30 til 0 pst. fra avtalens ikrafttredelse.

Dette er den første frihandelsavtalen EFTA-statene har inngått som inneholder forpliktelser innen tjenester og investeringer. Kapitlet er i stor grad basert på definisjonene og prinsippene i GATS-avtalen, og innebærer en liberalisering av tjenester innen 10 år etter avtalens ikrafttredelse. Meningen er å innlede fjerning av resterende restriksjoner på tjenester tre år etter avtalens ikrafttredelse.

Avtalen innebærer allikevel ikke at meksikanske tjenestetilbydere vil få EØS-behandling i Norge. Gjennom denne avtalen vil norske tjenesteytere i Mexico ha traktatfestet rett til bedre behandling enn de andre WTO-medlemmer, og er sikret samme behandling som EU-bedrifter.

Avtalen inkluderer også et kapittel om internasjonale maritime tjenester der partene forplikter seg til å videreføre det liberale markedsregime som allerede eksisterer. Partenes operatører av maritime tjenester skal innvilges tillatelse til å etablere seg hos den annen part, og disse skal i tillegg innvilges bestevilkårsbehandling (såkalt most favoured nation (MFN)-behandling).

I tråd med forpliktelsene for regionale avtaler i GATS-avtalen dekker avtalen alle sektorer. Som i GATS er det et unntak for flytrafikkrettigheter.

Forpliktelsene på investeringer er noe mindre omfattende enn på tjenester. I hovedsak forplikter partene seg til å opprettholde prinsippet om fri bevegelse av kapital relatert til investeringer. I tillegg har partene som målsetting å oppnå en gradvis liberalisering av investeringsvilkårene. I første omgang skal partene etter tre år vurdere om det er grunnlag for ytterligere liberalisering.

Konkurransesituasjonen i avtalen er basert på at hvert lands konkurranselovgivning legges til grunn og at partene skal påse at konkurransebegrensende oppførsel ikke gjør at de fordeler som følger av frihandelsavtalen begrenses.

Norge er gjennom EØS-avtalen og WTO-avtalen om offentlige anskaffelser (GPA-avtalen) forpliktet til å åpne det offentlige anskaffelsesmarkedet for leverandører fra andre medlemsstater mot å få tilsvarende markedsadgang.

Frihandelsavtalen innebærer tilsvarende forpliktelser overfor Mexico, som ikke er tilsluttet GPA.

Tidligere EFTA-avtaler har omfattet en forpliktelse mellom partene til å åpne markedene uten nærmere krav til hvordan dette skal skje. Dette er således den første EFTA-avtalen med reelle gjensidige forpliktelser vedrørende offentlige anskaffelser. Man har valgt å ta inn betingelser i avtalen for hvordan partenes offentlige anskaffelsesmarkeder skal åpnes for konkurranse og på hvilke betingelser dette skal skje.

I frihandelsavtalen er det tatt inn bestemmelser som åpner for at partene kan iverksette beskyttelsestiltak av ulik art dersom det oppstår alvorlige markedsforstyrrelser, eller ved andre unntakstilfeller som for eksempel væpnet konflikt, fare for liv og helse osv.

Unntaksmulighetene i denne avtalen er de samme som de som finnes under de forskjellige WTO-avtalene. I tillegg har man spesifikt unntatt skatt og trygd under forpliktelsene om tjenester og investeringer.

Avtalen inneholder en detaljert prosedyre for tvisteløsning dersom det skulle oppstå problemer vedrørende tolkningen og gjennomføringen av partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til avtalen. Å ha et regelbasert system for tvisteløsning er i tråd med det norske ønsket om, og behovet for, et forutsigbart og regelbasert handelssystem.

Tilleggsprotokollen er ikke formelt en del av avtalen, men avspeiler en politisk forståelse mellom partene når det gjelder gjennomføringen av deler av avtalen og vilje hos partene til å utvikle den på bestemte områder. Tilleggsprotokollen og felleserklæringene utgjør således en viktig ramme for forståelsen og gjennomføringen av avtalen.

Handel med landbruksvarer er omfattet av egne avtaler mellom den enkelte EFTA-stat og Mexico. Denne tilnærmingen ble valgt som et kompromiss mellom den tradisjonelle EFTA-tilnærmingen hvor handel med bearbejdede landbruksvarer er en del av selve avtalen, mens basis landbruksvarer omfattes av egne bilaterale protokoller, og Mexicos behov for å presentere landbruk som en samlet pakke.

Frihandelsavtalens artikkel 4 nr. 2 inneholder en henvisning til de bilaterale landbruksavtalene. Den bilaterale landbruksavtalen utgjør en del av instrumentene som etablerer et frihandelsområde mellom EFTA-sta-

tene og Mexico og er derfor behandlet og vedlagt proposisjonen. Det vises for øvrig til kap. 5 i proposisjonen.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, Kjell Engebretsen, Kirsti Kolle Grøndahl, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Tom Thoresen, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Magne Bondevik og lederen Einar Steensnæs, fra Høyre, Jan Petersen og Siri Frost Sterri, fra Senterpartiet, Johan J. Jakobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lisbet Rugtvedt, fra Venstre, Lars Sponheim, og representantene Dag Danielsen og Fridtjof Frank Gundersen, er tilfreds med at det er inngått en omfattende frihandelsavtale mellom EFTA og Mexico. Avtalen vil legge til rette for økt handel og en nærmere politisk dialog mellom EFTA-landene og Mexico.

Komiteen viser til at det i handelsavtalen mellom Mexico og EU er slått fast som en basis for avtalen at partene respekterer demokratiske prinsipper og fundamentale menneskerettigheter, slik de er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring. Komiteen konstaterer at det i den foreliggende avtalen mellom EFTA og Mexico ikke er en tilsvarende henvisning, men vil understreke at handelspolitisk samarbeid også bør brukes til å fremme dialog og samarbeid om menneskerettigheter.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg mellom EFTA-statene og Mexico, undertegnet i Mexico City 27. november 2000 (frihandelsavtale).

Oslo, i utenrikskomiteen, den 6. juni 2001

Einar Steensnæs
leder

Lisbet Rugtvedt
ordfører

Haakon Blankenborg
sekretær